

Keman Konçertosu No.5, La Majör (KV219) (Türk)

Work Title	Violin Concerto No.5
Alternative Title	Turkish Concerto
Composer	Mozart, Wolfgang Amadeus
Opus/Catalogue Number	K.219
Key	A major
Movements/Sections	3 movements
	I. Allegro aperto
	II. Adagio
	III. Rondeau: Tempo di Menuetto
Year/Date of Composition	1775
First Publication	1860 or earlier??
Average Duration	30 minutes
Composer Time Period	Classical
Piece Style	Classical
Instrumentation	Solo: violin
	Orchestra: 2 oboes, 2 horns (A/E), strings

Bestelediği keman konçertolarının solo partilerini Mendelssohn ya da Brahms gibi bu çalgının virtüözlerine düzelttirme gereksinimi duymayan Mozart'ın olağanüstü güzellikte ve çekicilikte yarattığı keman konçertolarının başında, 20 Aralık 1775'te tamamlanan "Türk" başlıklı 5. Keman Konçertosu gelir.

Mozart, 20. yaş gününden beş hafta önce yazdığı bu eserde kullandığı "aperto" deyimiyile yeni bir müzik terimi de icat etmiştir. İtalyanca "açık, anşalılır, geniş" anlamına gelen bu kelimeyi ilk bölümde kullanmıştır.

La Majör tonda ve 4/4'lük ölçüdeki 1. bölüm, geniş ve açık cümleli (allegro aperto) tanımlamasıyla çabuk ve biçimsel bir orkestra tuttisi ile aldatıcı olarak başlar. Kısa bir susuştan sonraki altı mezürlük ağırca (andante) geçişte, keman giriş temasını bir arioso gibi duyurur. Yeniden hızlanan bölüm Allegro'ya dönerek kemana asıl birinci temayı sunma fırsatı verir. Üç notalı motifle

gerçekleşen bütün bu cesur ve özgün yapı, müzik tarihinde ilk olarak yaratılmıştır. Ancak 19 yaşındaki besteci bununla da yetinmez; orkestranın baştan savma gibi duyurduğu ana tema birdenbire, asıl temanın sunulmasına eşlik eder duruma gelir. İkinci temayı da sergileyen solo çalgının orkestrayla diyalogu yanında tuttileri ile de çok dengeli, zarif, aynı zamanda lirik bir yapıya sahip olan bölüm, bir final havasına son bulur.

Mi Majör tonda, 2/4'lük ölçüde ve ağır (Adagio) tempodaki duygulu ve hüzünlü 2. bölümün Mozart'ın Salzburg orkestrasındaki arkadaşı, kemancı Brunetti için ikinci kez yeniden yazıldığı bestecinin babasına yazdığı mektuptan öğrenilmiştir (ancak bu ikinci Adagio, KV261 ayrı bir eser olarak da çalınmaktadır). Soliste sonoritesinin güzelliğini, yemizliğini ve dengesini kanıtlama olanağı sağlayan, keman için yazılmış en saf ve güzel sayfaları içeren serenad havasındaki Adagio, orkestranın belirlediği temayla başlar. Keman,

akıcı bir anlatım ve zengin armonilerle bu temayı geliştirir.

3. bölüm Rondo ile yine la majöre dönülür. Bu bölüm “Rondeau. Tempo di menuetto” başlığıyla her iki dansın – rondo ile menuetin – kaynaştırılmasından oluşur. Dış görünüşte bölüm 3/4'lük ölçüdeki menuet havasında zarif biçimde başlar. İkinci bölme fa diyez majör tonda daha kontrastlı belirir. Kemanın sunduğu tema üç kez tekrarlanır. Ancak sürpriz olarak 2/4'lük ölçüde, la minör tonda güçlü aksanlı bir allegro bölmesi gelir: Alla Turc (Türk stilinde) trio bölmesi, belki de Macaristan’dan Salzburg’a ulaşan, Türk-Macar ezgileri biçiminde zamanın modasına uyularak yeniçeri müziği etkisinde yazılmıştır. Baslar, mehter köslerini anımsatır. Konçertoya bu nedenle Türk başlığı verilmiştir. Ortadaki gürültülü tutti bölmesi, Mozart’ın 1773’teki Milano izlenimi olarak bestelediği Lucio Silla Operası’nın bale müziği olan “Le gelosia del seraglio” (Saray kıskançlığı) bölümünden alınmıştır. Menuetto sonda bir özet olarak tekrar belirir. Eser, rondo temasının tekrarlanmasıyla hafifçe, kemanın son sözü söylemesiyle sona erer.

Süre 28’

Mozart
Concerto No. 5
in A for Violin
K. 219
“Turkish”

(Allegro aperto)
Tutti

– Aktüze İ. Müziği Okumak. Pan Yayıncılık. Nisan 2003.

Kazım Çapacı